Opetus- ja kulttuuriministeriön vastaukset perustuslakivaliokunnan 20.11.2020 toimittamiin lisäkysymyksiin liittyen hallituksen esitykseen oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 173/2020 vp) (25.11.2020)

Perustuslakivaliokunta pyytää kannanottoanne seuraaviin kysymyksiin siltä osin kuin ette vielä ole ottanut kantaa niihin aikaisemmassa lausunnossanne tai haluatte täydentää aikaisemmin lausumaanne.

1) Tarkoitetaanko perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaisella perusopetuksella käsityksenne mukaan kaikkea oppivelvollisuuden piiriin kuuluvaa opetusta vai onko osa nyt tehdyn ehdotuksen mukaisesta, oppivelvollisuuteen kuuluvasta koulutuksesta (muu kuin perusopetuslain mukainen koulutus) mielestänne perustuslain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutusta?

Perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan (kursivoitu teksti suora lainaus HE 309/1993 vp, s. 64/I) m*omentissa ehdotetaan säädettäväksi jokaiselle subjektiivinen oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Säännös vastaa voimassa olevaa hallitusmuodon 80 §:n 2 momenttia, jonka mukaan opetus kansakouluissa on oleva kaikille maksuton. Hallitusmuodon ilmaus "kansakoulu" tarkoittaa nykyisin peruskoulua. Perusopetuksen maksuttomuus merkitsee sitä, että opetusta on voitava saada ilman opiskelijalle aiheutuvia kustannuksia. Opetuksen ohella on siten myös välttämättömien opetusvälineiden kuten oppikirjojen oltava ilmaisia. Oikeus maksuttomaan perusopetukseen on turvattu peruskoululaissa (476/83). Ehdotettu säännös ei kuitenkaan estäisi muuttamasta perusopetusjärjestelmää, kunhan vain jokaisen oikeus maksuttomaan perusopetukseen säilytetään.* Esitöiden perustelujen mukaan säännös vastaa voimassa olleen hallitusmuodon 80 §:n 2 momenttia, jossa käytetään ilmausta ”kansakoulu”. Esitöissä todetaan tämän tarkoittavan peruskoulua. Edelleen esitöissä todetaan, että säännös ei estäisi muuttamasta perusopetusjärjestelmää, kunhan vain jokaisen oikeus maksuttomaan perusopetukseen säilytetään. Tässä kohtaa esitöissä käsitellään siis jokaisen subjektiivista oikeutta maksuttomaan perusopetukseen (silloinen peruskoulu) ja puhutaan perusopetusjärjestelmästä, ei oppivelvollisuudesta.

Esitöiden perusteluissa todetaan edelleen, että (1) *momentin ensimmäinen ja toinen virke on tarkoitettu olemaan siten yhteydessä toisiinsa, että perusopetukseksi on katsottava se opetus, joka kuuluu oppivelvollisuuteen. Siten oppivelvollisuutta laajennettaessa laajenee myös velvollisuus antaa maksutonta opetusta* (kursivoitu suora lainaus HE 309/1993 vp, s. 64/I). Esitöiden perusteella vaikuttaa yksiselitteiseltä, että oppivelvollisuuden laajentuessa laajenee myös oikeus maksuttomaan koulutukseen. Esitöissä ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, tarkoittaako maininta ”perusopetukseksi on katsottava se opetus, joka kuuluu oppivelvollisuuteen” myös sitä, että laajennettaessa oppivelvollisuutta laajenee myös jokaisen subjektiivinen oikeus kaikkeen oppivelvollisuuteen kuuluvaan koulutukseen. Lisäksi on huomattava, että edellä esitöiden perusteluissa subjektiivinen oikeus on nimenomaisella maininnalla sidottu (silloisen lainsäädännön mukaiseen) peruskouluun, ei oppivelvollisuuteen. Oppivelvollisuuteen kuuluvaan koulutukseen ei esitöissä liitetä vaadetta jokaisen subjektiivisesta oikeudesta, vaan ainoastaan maksuttomuudesta.

Perustuslain 16 §:n 1 momentissa ”perusopetus” ja ”oppivelvollisuus” on erotettu kahdeksi erilliseksi virkkeeksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo tämän säännöksen muotoilutavan vahvistavan sitä tulkintaa, että toisen virkkeen lakivarauman alainen oppivelvollisuus voi olla laajempi kuin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu perusopetus. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo myös esitöiden perusteluiden tukevan tätä tulkintaa edellä todetulla tavalla. Hallituksen esityksessä on omaksuttu tämä tulkinta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei kuitenkaan katso, että perustuslain 16 §:ssä tarkoitettu ”perusopetus” olisi kaikissa tilanteissa yksi ja sama asia kuin perusopetuslaissa säädetty perusopetus. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei siis tulkitse säännöstä niin, että perusopetuslain mukainen perusopetus voitaisiin säätää esimerkiksi vain 4-vuotiseksi ja tällöin vain tämä koulutus kuuluisi PL 16 §:n 1 momentin 1 virkkeen alaisuuteen. Tämä

ei kuitenkaan opetus- ja kulttuuriministeriön mielestä johda siihen vastakkaiseen päätelmään, että oppivelvollisuus ei voisi olla jotain laajempaa kuin PL 16 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu perusopetus.

Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan 16 §:n 2 m*omentin säännös jokaisen yhtäläisestä mahdollisuudesta saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti opetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä kattaa opetuksen esiopetuksesta ylimpään opetukseen ja aikuiskoulutukseen asti. Yksilön kannalta tämä oikeus merkitsee elinikäisen koulutuksen periaatteen tunnustamista. Perustelujen mukaan kysymys on laajakantoisemmasta oikeudesta kuin oikeudesta perusopetukseen, joten sitä ei turvattaisi subjektiivisena oikeutena, vaan sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään.* Laajennettaessa oppivelvollisuutta nyt ehdotetulla tavalla tämä ns. laajennettu oppivelvollisuuskoulutus olisi opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan 16 §:n 2 momentin alaista sikäli, että siinä otettaisiin huomioon oppivelvollisen kyvyt ja tarpeet. Laajennettu oppivelvollisuuskoulutus ei olisi yhtenäinen koulutuskokonaisuus, vaan siinä otettaisiin huomioon oppivelvollisen kiinnostuksen kohteet, taipumukset ja yksilölliset valmiudet. Laajennettua oppivelvollisuuskoulutusta voisi suorittaa erityyppisissä koulutuksissa ja oppimisympäristöissä. Laajennettu oppivelvollisuuskoulutus olisi myös vapaan hakeutumisoikeuden piirissä, eikä oppivelvollisuuslaki näin ollen muodostaisi kenelläkään subjektiivista oikeutta päästä juuri tiettyyn koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan laajennettu oppivelvollisuuskoulutus ei olisi PL 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta.

2) Onko mielestänne perustuslain 16 §:n säännöstä, jonka mukaan ”jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen”, tulkittava tarkoittavan sitä, että kaikilla (esim. oppivelvollisuusiän ylittäneillä, oppivelvollisuuden jo suorittaneilla, henkilöillä, jotka eivät ole Suomessa oppivelvollisia) on oikeus maksuttomaan perusopetukseen?

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa tältä osin hallituksen esityksen perusteluissa s. 284 todettuun. Opetus- ja kulttuuriministeriö painottaa, että hallituksen esitykseen sisältyvä perusopetuslain 4 §:n 1 momenttia koskeva muutos säilyttäisi nykytilan, jonka mukaan jokaisella kunnan alueella asuvalla ns. ”perusopetuksen oppivelvollisuusikäisellä” (sen kalenterivuoden kevätlukukauden päättymiseen saakka, jona lapsi täyttää 17 vuotta) olisi oikeus perusopetuslaissa tarkoitettuun perusopetukseen. Tämä oikeus ei olisi sidottu oppivelvollisuuteen tai vakinaiseen asumiseen. Oikeus saada tätä maksutonta perusopetusta on myös ns. paperittomilla lapsilla, kansainvälistä suojelua hakevilla lapsilla ja muilla kotikuntaa vailla olevilla lapsilla perustuslain 16 §:n 1 momentin nojalla. Valtio rahoittaa kotikuntaa vailla olevien esi- ja perusopetuksen järjestämisen kunnan peruspalveluista annetun lain (1709/2009) 39 §:n nojalla. Tämän periaatteen on myös perustuslakivaliokunta vahvistanut (PeVL 59/2010 vp). Tässä lausunnossaan perustuslakivaliokunta on huomauttanut, että perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Valiokunnan lausunnossa todetaan kysymyksessä olevan kaikille kuuluva subjektiivinen oikeus, joka valiokunnan mielestä kattaa myös kansainvälistä suojelua hakevat lapset. Valiokunta on todennut, että myös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 28 artiklassa tunnustetaan jokaisen lapsen oikeus saada opetusta. On huomattavaa, että valiokunta on tässä yhteydessä sitonut tämän oikeuden ainoastaan lapsiin, ei perusopetusta vailla oleviin muihin henkilöihin. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää, että mikäli nyt ehdotettu perusopetuslain 4 §:n 1 momentin sanamuoto ei ole tässä suhteessa selkeä, eli se ei sanamuotonsa mukaan kattaisi kaikkia ”perusopetuksen oppivelvollisuusikäisiä” lapsia, säännöksen sanamuotoa olisi syytä tarkentaa.

3) Perusopetuksen maksuttomuus merkitsee perusoikeusuudistuksen perustelujen mukaan, että opetusta on voitava saada ilman opiskelijalle aiheutuvia kustannuksia. Opetuksen ohella on siten myös

välttämättömien opetusvälineiden kuten oppikirjojen oltava ilmaisia (HE 309/1993 vp, s. 64/I). Perusopetuksen maksuttomuus 1 momentissa tarkoittaa myös tarpeellisia koulukuljetuksia ja riittävää ravintoa (PeVM 25/1994 vp, s. 9/II, ks. myös esim. PeVL 18/2020 vp).

Täyttääkö ehdotettu sääntely käsityksenne mukaan maksuttomuutta koskevat perustuslain vaatimukset? Perustuslakivaliokunta pyytää tältä kannalta kannanottoanne erityisesti seuraaviin seikkoihin:

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan perustuslaki antaa jonkinasteisen mahdollisuuden rajata maksuttomuutta, jos tämä ei kuitenkaan vaaranna jokaisen oppivelvollisen oikeutta maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen. Esityksessä toisen asteen oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuuden lähtökohtana on pidetty perusopetuslaissa nykyisin omaksuttua maksuttomuuden laajuutta. Toisen asteen koulutukseen liittyy kuitenkin erityispiirteitä, joiden vuoksi oikeus maksuttomaan oppivelvollisuuskoulutukseen tulee voida asettaa toisenlaiseen tarkasteluun kuin perusopetuksen osalta. Hallituksen esityksessä onkin esitetty tästä säädettäväksi eräitä poikkeuksia.

a. erityistä harrastuneisuutta painottavia koulutuksia koskeva maksuttomuuden rajaus oppivelvollisuuslakiehdotuksen 17 §:n 1 momentissa. Tältä osin pyydetään kiinnittämään huomiota myös erityisen kalliisiin toisen asteen ohessa tapahtuviin koulutuksiin (esim. lentolupakirjan suorittaminen)

Lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen kuuluu koulutuksia, joissa painotetaan erityistä harrastuneisuutta tai jotain tiettyä erityistaitoa. Näiden taitojen jonkintasoinen etukäteinen hallinta on tyypillisesti opiskelijavalinnan perusteena eli kyseistä osaamista ei hankita yksinomaan opintojen aikana. Tällaisia koulutuksia ovat esimerkiksi musiikkiin tai liikuntaan painottuvat koulutukset. Perustuslaki edellyttää oppivelvollisuuskoulutuksen opetuksen ja oppimateriaalien maksuttomuutta. Edellä mainituissa koulutuksissa voidaan kuitenkin niiden luonteen vuoksi käyttää erityisen kalliita välineitä, esimerkiksi soitininstrumentteja tai urheiluvälineitä. Nämä välineet eivät ole pelkästään opetuksessa käytettäviä, vaan opiskelijat tyypillisesti käyttävät ja tarvitsevat niitä myös ennen opintojen aloittamista, vapaa-ajalla ja opintojen päättymisen jälkeen. Myös esimerkiksi lentolupakirjan suorittaminen lukiokoulutuksen yhteydessä olisi sen luonteista erityistä harrastuneisuutta painottavaa toimintaa, että se voitaisiin rajata maksuttomuuden ulkopuolelle. Usein nämä välineet perustuvat myös opiskelijoiden henkilökohtaisiin mieltymyksiin. On huomattava, että näissäkin koulutuksissa opetus on aina maksutonta, mutta nämä tietyt erityisvälineet rajattaisiin maksuttomuuden ulkopuolelle. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että kyseessä on hyväksyttävä rajaus toisen asteen oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuuteen.

b. vapaaehtoisia opintoretkiä, vierailuita, tapahtumia ym. koskeva maksuttomuuden rajaus oppivelvollisuuslain 17 §:n 2 momentissa

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että perustuslaki jättää tiettyä liikkumavaraa maksuttomuuden rajojen määrittelyssä. Tässä suhteessa rajoja on määritetty esitöillä, kansallisella lainsäädännöllä, oikeuskäytännöllä ja laillisuusvalvojien kanteluratkaisuilla. Perusopetuksen osalta on mm. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisuissa vahvistetuksi soveltamiskäytännöksi muodostunut, että perusopetuksen aikana järjestettävien retkien ym. tulee aina olla kaikille maksuttomia. Apulaisoikeusasiamies on hallituksen esitysluonnokseen antamassaan lausunnossa nimenomaisesti kiinnittänyt huomiota siihen, että nämä ratkaisut ovat koskeneet voimassa olevaa oikeustilaa, eikä lausunnon mukaan ratkaisuista voida johtaa velvoi-

tetta säätää toisen asteen opetuksen maksuttomuudesta vastaavalla tavalla kuin perusopetuksesta on säädetty. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että kyseessä on hyväksyttävä rajaus toisen asteen oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuuteen. Toisen asteen koulutuksen lainsäädäntö mahdollistaa joustavat osaamisen hankkimistavat. Maksujen perimismahdollisuus on rajattu, eikä estä kenenkään mahdollisuuksia suorittaa vastaavaa tutkintoa tai tutkinnon osaa/kurssia myös täysin maksuttomasti. Toisenlainen lopputulos kaventaisi merkittävästi muun muassa kansainvälisyystoimintaa ja voisi johtaa siihen, että koulutuksen järjestäjien tulisi kustannussyistä rajata tietynlainen toiminta toteutettavaksi vasta oppivelvollisuusiän päättymisen jälkeen.

c. maksutonta ruokailua koskeva sääntely perusopetuksen jälkeistä koulutusta koskevissa laeissa

Maksuton perusopetus tarkoittaa perustuslakivaliokunnan perusoikeusuudistuksen yhteydessä omaksuman kannan mukaisesti myös riittävää ravintoa (PeVM 25/1994 vp s. 9/II). Oppivelvollisten perusopetuksessa opetusta annetaan ensisijaisesti lähiopetuksena (HE 86/1997 vp, s. 52). Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria. Perusopetus järjestetään lähtökohtaisesti lähiopetuksena. Kevään 2020 aikana voimassaolleiden valmiuslain nojalla annettujen soveltamisasetusten osalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että soveltamisasetukset eivät sisältäneet nimenomaista sääntelyä kouluruokailusta (PeVM 14/2020 vp, PeVM 6/2020 vp). Koronaviruksesta johtuen valtioneuvosto on antanut kaksi hallituksen esitystä (86/2020 vp ja 218/2020 vp), joissa säädetään mm. perusopetuksen oppilaan oikeudesta saada ateria myös niinä päivinä, kun oppilas ei osallistu opetukseen lähiopetuksena, vaan esimerkiksi etäyhteyksiä hyödyntäen. Asiasta on ollut tarpeen nimenomaisesti erikseen säätää, koska opetuksen järjestäjien käytännöt ovat vaihdelleet sen suhteen, onko oppilaalla katsottu olevan oikeus kouluruokailuun vain niinä työpäivinä, kun oppilas osallistuu opetukseen lähiopetuksessa. Sääntely on siis ollut tarpeen siksi, että myös koronapandemiasta johtuvissa poikkeuksellisissa järjestelyissä turvattaisiin oppilaan päivittäinen oikeus kouluruokailuun myös siinä tilanteessa, että tavallisesti lähiopetuksena järjestettävää opetusta järjestetään poikkeuksellisesti etäopetuksena.

Toisen asteen koulutuksessa osaamisen hankkiminen ei ole lainsäädännössä sidottu lähiopetuksena järjestettävään opetukseen, vaan lainsäädäntö lähtökohtaisesti mahdollistaa myös etäopetuksen ja itsenäisen opiskelun. Myös toisen asteen koulutuksessa opiskelijoilla on jo nykyisin oikeus päivittäiseen ruokailuun sellaisena koulupäivinä, kun opiskelusuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän määrittelemässä paikassa. Sen sijaan niin sanottuina ”etäopiskelupäivinä” oikeutta ruokailuun ei ole. Perusoikeusuudistuksen esitöissä on todettu maksuttoman opetuksen tarkoittavan myös ”riittävää ravintoa”. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että nyt ehdotettu sääntely on perustuslain mukaista. Toisen asteen ruokailun periaatteita on kuvattu ja arvioitu tarkemmin hallituksen esityksessä s. 288.

d. ns. nivelvaiheen koulutuksen maksuttomuutta koskeva sääntely

Opetus- ja kulttuuriministeriö olettaa, että tässä kohtaa nivelvaiheen koulutuksella tarkoitetaan ensisijaisesti uutta tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta. Sen maksuttomuutta koskisivat vastaavat periaatteet kuin toisen asteen koulutusta. Opetus ja päivittäinen ruokailu silloin, kun opiskelusuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa, olisivat maksuttomia kaikille opiskelijoille. Oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutettuihin opiskelijoihin sovellettaisiin lisäksi oppivelvollisuuslain ja koulumatkatukilain mukaista laajempaa maksuttomuutta, jolloin myös oppimateriaalit ja koulumatkat ilman omavastuuta olisivat maksuttomia. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan nivelvaiheen maksuttomuutta koskeva sääntely täyttää perustuslain vaatimukset maksuttomuudesta.

4) Oppivelvollisuuslakiehdotuksen 16 §:n 1 momentin mukaan 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oppivelvollisuuslain 16 §:n 5 momentin mukaan maksuttomuutta ei sovellettaisi 18 vuotta täyttäneeseen henkilöön, joka ei ole ollut laissa tarkoitettu oppivelvollinen. Maksuttomuutta ei sovellettaisi myöskään opintoihin, jotka on aloitettu sen kalenterivuoden jälkeen, jona henkilö täyttää 20 vuotta. Nämä rajaukset merkitsisivät sitä, että saman ikäisiä samaan koulutukseen osallistuvia henkilöitä voitaisiin kohdella eri tavalla sen perusteella, ovat he olleet oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuja oppivelvollisia ja minkäikäisenä koulutus on aloitettu.

   Miten tätä sääntelyä on käsityksenne mukaan arvioitava perustuslain 6 §:n kannalta?

Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että ns. laajempaan maksuttomaan koulutukseen olisivat oikeutettuja vain oppivelvolliset, eli oikeus maksuttomaan koulutukseen olisi oppivelvollisuuden vastinpari. Opetus- ja kulttuuriministeriö siis katsoo, että oppi**velvollisuus** on hyväksyttävä peruste yhdenvertaisesta asemasta poikkeamiselle. Tarkoituksena on lisäksi mahdollistaa se, että oppivelvollisena aloitettu koulutus voitaisiin suorittaa maksuttomasti loppuun asti tiettyjen aikarajojen ja joustojen puitteissa, joista säädettäisiin oppivelvollisuuslaissa. Muille kuin oppivelvollisille tai sen piirissä olleille koulutus ei siis olisi samalla tavalla maksutonta. On kuitenkin huomattava, että myös muille koulutukseen osallistuville opetus ja päivittäinen ruokailu ovat maksuttomia. Lisäksi on oikeus koulumatkatukeen koulumatkatukilain mukaisesti. Laajempi maksuttomuus koskisi siis vain oppimateriaaleja ja oikeutta koulumatkatukeen ilman omavastuuta.

On huomattava, että koulutuksen maksuttomuuden kokonaisuus ei muodostu yksistään koulutuksen järjestäjältä saatavista etuuksista, vaan välillisesti yhdessä koulutukseen osallistumisen aikana maksettavien etuuksien kanssa. Näillä etuuksilla voidaan kompensoida myös oppimateriaali- ja matkakustannuksia, joita oppivelvollisten osalta kompensoitaisiin ns. maksuttomalla koulutuksella. Esimerkiksi alle 20-vuotias opiskelija voi olla oikeutettu opintotuen oppimateriaalilisään, jos hän ei ole oikeutettu maksuttomaan koulutukseen. Oppimateriaalilisä on kuukausittainen euromääräinen etuus ja esimerkiksi ammatillisen koulutuksen koulutusalan materiaalikustannuksista riippuen oppimateriaalilisää saava opiskelija voi kokonaisuutena katsottuna olla jopa paremmassa taloudellisessa asemassa kuin sellainen opiskelija, joka saa koulutuksen järjestäjältä maksuttomat oppimateriaalit. Työtön työnhakija voi suorittaa opintoja työttömyysetuuden turvin omaehtoisena koulutuksena tai työvoimapoliittisena koulutuksena, opintovapaalla olevalla henkilöllä voi olla oikeus aikuiskoulutustukeen, opintoja voi suorittaa ammatillisena kuntoutuksena kuntoutusrahan turvin tai kotoutumiskoulutuksena siihen myönnettävien etuuksien turvin. Edellä luetellut esimerkit osoittavat, että lainsäädäntö sisältää jo useita vaihtoehtoisia malleja, joiden perusteella saman ikäisen samaa koulutusta suorittavan opiskelijan taloudellinen asema voi muodostua erilaiseksi siitä riippuen, minkälaisessa oikeusasemassa hän opintojaan suorittaa. Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä erilaiseen asemaan asettamisen hyväksyttävänä perusteena olisi henkilölle lainsäädännössä säädettävä oppivelvollisuus, jonka puitteissa hänen tulisi osallistua koulutukseen 16-17-vuotiaana ja tämän jälkeen hänellä olisi mahdollisuus suorittaa kyseiset opinnot loppuun maksuttomasti. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että oppivelvollisuus on perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu hyväksyttävä peruste.

5) Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä ehdotetaan säädettäväksi oppivelvollisuuslain 7 §:ssä. Miten arvioitte sääntelyä perustuslain 6 ja 16 §:n kannalta erityisesti kiinnittäen huomiota 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin keskeyttämisperusteisiin ja 2 momentin sääntelyyn?

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan oppivelvollisuuslain 7 § turvaa jokaiselle oppivelvolliselle yhdenvertaisen oikeuden opiskeluun (sivistykselliset oikeudet), koska päätöstä oppivelvollisuuden

suorittamisen keskeyttämisestä ei voitaisi missään tilanteissa tehdä viranomaisaloitteisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että oppivelvollisuuden suorittaminen tulisi kuitenkin olla mahdollista keskeyttää sairauden tai vamman vuoksi, jos tämä olosuhde estäisi oppivelvollisuuden suorittamisen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on sivistysvaliokunnalle (23.11.2020) antamassaan vastineessa esittänyt, että säännöstä oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä voitaisiin vielä tarkentaa siten, että ennen keskeyttämistä koskevan päätöksen tekemistä tulisi selvittää, olisiko oppivelvollisuuden suorittaminen 1 momentin 1 (sairaus tai vamma) ja 4 (muu vaikea elämäntilanne) kohdissa tarkoitetuissa tilanteissa mahdollista yksilöllisten valintojen, tukitoimien ja mukauttamisen avulla. Säännöksen ehdotettu sanamuoto jo nykyisessä muodossaan edellyttää sen arviointia, estääkö lainkohdassa mainittu olosuhde oppivelvollisuuden suorittamisen, mutta ehdotettu tarkennus opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan vahvistaisi sivistyksellisiä oikeuksia ja yhdenvertaisuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että myös 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu olosuhde (lapsen syntymä) on sellainen, että sen perusteella tulisi olla oikeus oppivelvollisuuden suorittamisen väliaikaiseen keskeyttämiseen. Oppivelvollisella olisi kuitenkin oikeus opiskella myös perhevapaiden aikana näin halutessaan. Lisäksi on huomattava, että oppivelvollisuuslain 16 §:n 2 momentin mukaan oppivelvollisuuslain 7 §:n mukainen keskeyttämisjakso pidentäisi maksuttomaan koulutukseen oikeuttavaa aikaa. Oppivelvollisuuslain 7 §:n 2 momentin osalta opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että sitä sanamuodon mukaisesti sovellettaisiin vain tilanteessa, jossa oppivelvollisuuden suorittamisen estävä sairaus tai vamma olisi luonteeltaan pysyvä. Tällä tarkoitetaan sitä, että keskeyttämispäätöksen yhteydessä tulee arvioida esteen pysyvyys (esim. parantumaton sairaus, jossa ei ole lääketieteellisen arvion perusteella oletettavissa, että oppivelvollisen tilanne muuttuisi siten, että hän voisi suorittaa oppivelvollisuuttaan). Oppivelvollisuutta ei voisi keskeyttää toistaiseksi, jos esteen ei arvioida olevan luonteeltaan pysyvä. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että toistaiseksi keskeyttämisen mahdollisuuden poistaminen johtaisi tarpeettomiin hallinnollisiin menettelyihin, jos oppivelvollisen tilannetta tulisi määräajoin arvioida aina uuden hakemuksen perusteella, vaikka oppivelvollisen tila ei lääketieteellisen arvion perusteella voisi muuttua siten, että oppivelvollisuuden suorittaminen mahdollistuisi. On huomattava, että keskeyttämispäätös ei tarkoita sitä, että oppivelvollinen ei voisi niin halutessaan palata oma-aloitteisesti oppivelvolliseksi, jos päätöksen yhteydessä tehty lääketieteellinen arvio osoittautuisi vääräksi ja oppivelvollisen toimintakyky mahdollistaisi koulutukseen osallistumisen.

6) Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erilaisista opiskelun tukitoimista ja ohjaus- ja valvontavastuista (esim. 1. lakiehdotuksen 11, 12, 14 §; 3. lakiehdotuksen 11 a §, 12. lakiehdotuksen 1 §; 19. lakiehdotuksen 11 §). Olisiko vastaavankaltaisista seikoista käsityksenne mukaan perustuslain mukaan mahdollista säätää myös ilman, että oppivelvollisuutta laajennetaan nykyisestä?

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että lähtökohtaisesti ohjaus- ja tukitoimista voitaisiin säätää myös ilman oppivelvollisuuden laajentamista. Tällöin ei kuitenkaan voitaisi säätää hakeutumisvelvoitteesta eikä velvoittavasta opiskelupaikan osoittamisesta.

7) Miten arvioitte lakiehdotuksia perustuslain 17 §:ssä turvattujen kielellisten oikeuksien kannalta?

Lukiolain 4 §:n 2 momentin mukaan järjestämisluvassa määrätään opetuskielet. Lukiolain 14 §:n mukaan oppilaitoksen opetuskieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla lisäksi saame, romani tai viittomakieli taikka muu 3 §:ssä tarkoitetussa luvassa määrätty kieli. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 24 §:n mukaan järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielistä. Koulutuksen järjestäjän on annettava opetusta järjestämisluvassa määrätyillä opetuskielillä. Koulutuksen järjestäjän ope-

tuskieli voi olla suomi, ruotsi tai saame. Koulutuksen järjestäjä voi olla myös kaksikielinen, jolloin opetuskielenä on suomi ja ruotsi. Järjestämisluvassa määrätyn opetuskielen lisäksi koulutuksen järjestäjä voi antaa opetusta toisella kotimaisella kielellä, saamenkielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai vieraalla kielellä.

Lukiolain 4 §:n 3 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön on lupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä varmistettava lukiokoulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Luvan peruuttamista koskevan päätöksenteon yhteydessä on huolehdittava siitä, että lukiokoulutuksen riittävä saatavuus ei luvan peruuttamisen vuoksi vaarannu. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön on järjestämislupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä huolehdittava siitä, että järjestämisluvat muodostavat kokonaisuuden, joka varmistaa ammatillisen koulutuksen riittävän saatavuuden. Järjestämisluvan peruuttamista koskevan päätöksenteon yhteydessä ministeriön on huolehdittava siitä, ettei ammatillisen koulutuksen riittävä saatavuus vaarannu. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavaksi esitettävän lain 4 §:n 3 momentissa säädettäisiin, että opetus- ja kulttuuriministeriön on lupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä varmistettava tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus.

Järjestämislupia koskevan sääntelyn mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön on järjestämislupien myöntämisen yhteydessä otettava huomioon koulutuksen saatavuus. Ministeriö tulkitsee tämän velvoitteen tarkoitettavan myös kielellisten oikeuksien turvaamista. Järjestämislupien myöntämisen yhteydessä on siis turvattava myös suomen ja ruotsin kielisen koulutuksen riittävä saatavuus.

Saamenkielistä koulutusta järjestetään Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa sekä saamelaisten kotiseutualueen lukioissa. Lisäksi oppivelvollisuuslakiin sisältyisi saamelaisten positiivista erityiskohtelua turvaavia säännöksiä. Saamelaiset voisivat suorittaa oppivelvollisuuttaan myös Saamelaisalueen koulutuskeskuksen saamen kielen ja kulttuurin koulutuksessa ja lisäksi oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin laajemmasta oikeudesta matka- ja majoituskorvauksiin, jos saamelaisten kotiseutualueella asuva saamelainen suorittaa oppivelvollisuuttaan Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa. Romani- ja viittomakielisen koulutuksen nykytarjonnasta kerrotaan hallituksen esityksen jaksossa ”2.4.3 Romani- ja viittomakielinen koulutustarjonta” (s. 31-32). Romani- ja viittomakielisen koulutuksen järjestämiseen ei ole lakisääteistä velvoitetta. Järjestämislupien kautta pystytään kuitenkin ohjaamaan koulutustarjontaa myös näille erityisryhmille. Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäjistä ammatillista erityisoppilaitosta ylläpitävä Ammattiopisto Spesia Oy:llä on pidemmän ajan osaamista kuurojen opiskelijoiden ammatillisen koulutuksen koulutustarpeisiin vastaamisesta. Järjestäjällä on oppilaitoksia eri puolilla maata, muun muassa Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Etelä-Savossa. Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäjistä Suomen Diakoniaopisto SDO Oy ja Kirkkopalvelut ry ovat olleet keskeisimpiä toimijoita romaneille suunnatussa ammatillisessa koulutuksessa ja sen kehittämisessä. Molemmilla järjestäjillä on eri puolilla maata sijaitsevia toimipisteitä ja järjestämisluvassaan useita koulutusaloja.

8) Miten arvioitte lakiehdotuksia perustuslain 9 §:ssä turvatun asuinpaikan valintaa koskevan oikeuden kannalta?

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa tältä osin hallituksen esityksessä todettuun. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan oppivelvollisuus ei merkittävästi rajoita henkilön oikeutta valita asuinpaikkansa. Lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta on tarjolla maanlaajuisesti. Myös vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille tarkoitettua koulutusta on tarjolla jokaisessa maakunnassa. Ruotsinkielistä koulutusta tarjoavat oppilaitokset sijoittuvat seuduille, joissa asuu ruotsinkielistä väestöä. Myöskään opiskelupaikan osoittaminen ei merkittävästi rajoittaisi tätä oikeutta, koska opiskelupaikan osoittamisessa otettaisiin huomioon oppivelvollisen kodin ja oppilaitoksen välinen etäisyys ja kulkuyhteydet. Harvaanasutuilla alueilla lähin oppilaitos saattaa sijaita niin kaukana kotoa, että päivittäiset koulumatkat eivät ole mahdollisia. Tällöin

oppivelvollisuuden suorittamismahdollisuus turvattaisiin oppivelvollisuuslain mukaisilla matka- ja majoituskorvauksilla, jotka mahdollistaisivat muun muassa viikonloppumatkat kotipaikkakunnalle.

9) Miten kysymystä perusopetuksen jälkeisen koulutuksen riittävän laajasta tarjonnasta tulisi käsityksenne mukaan arvioida perustuslain kannalta?

Perustuslain 123 §:n 2 momentin mukaan valtion ja kuntien järjestämän muun *(kuin yliopistot)* opetuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastaavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään lailla. Toisen asteen koulutuksen järjestäminen perustuu tällä hetkellä opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin koulutuksen järjestämislupiin. Perustuslain kannalta toisen asteen koulutuksen saatavuutta sääntelee tällä hetkellä perustuslain 16 §:n 2 momentti, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Oppivelvollisuuden laajentaminen vahvistaa vielä tätä perusoikeutta siten, että jokaisella oppivelvollisella olisi jatkossa oikeus hänelle soveltuvaan opiskelupaikkaan, vaikka jo nykyisin PL:n 16 §:n 2 momentti on asettanut julkiselle vallalle vahvan velvoitteen toisen asteen koulutuksen saatavuuden varmistamiseen. Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa järjestämislupiin perustuvaan malliin mm. ammatillisen koulutuksen reformia koskevassa lausunnossaan (PeVL 22/2017 vp) ja tällöin todennut, että ammatillisen koulutuksen lainsäädännöllä on turvattava opetuksen saatavuutta koskevan perusoikeuden toteutuminen. Perustuslakivaliokunta on edelleen todennut perustuslain 123 §:n 2 momentin säännöksen jättävän lainsäätäjälle harkintamarginaalia koulutuksen luvanvaraisuuden sääntelyssä, eikä opetuksen järjestämisen luvanvaraisuutta ole tässä yhteydessä katsottu ongelmalliseksi perustuslain kannalta. Perustuslakivaliokunnan lausunto on annettu tilanteessa, jossa lausunnon kohteena oli muu kuin oppivelvollisuuskoulutus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että myös oppivelvollisuuden laajentuessa perustuslaissa edellytetty toisen asteen koulutuksen saatavuus voidaan turvata nykyisellä järjestämislupiin perustuvalla mallilla. Perustuslaki ei opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan edellytä koulutuksen saatavuuden turvaamista jollain tietyllä mallilla, kuten jonkin tahon lakisääteisellä velvoitteella. Nykyisessä järjestämislupiin perustuvassa mallissa koulutuksen riittävässä saatavuudessa ei ole esiintynyt ongelmia. Koulutustarjonnan arvioidaan riittävän hyvin oppivelvollisille ja tarvittaessa opiskelupaikkojen kohdentumista on mahdollista ohjata esimerkiksi opiskelijaksi ottamisen perusteilla tai järjestämisluvilla. Ammatillisen koulutuksen järjestämislupia koskevan sääntelyn mukaan järjestämisluvassa voidaan määrätä muista velvoitteista, jos koulutuksen saatavuuden turvaaminen tai muut tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen liittyvät syyt sitä edellyttävät. Tämän säännöksen nojalla järjestämisluvissa voitaisiin tarvittaessa määrätä erilaisista velvoitteista, jos koulutustarjonnan turvaaminen oppivelvollisille sitä edellyttäisi. Lainsäädäntöä on tulevaisuudessa mahdollisuus muuttaa velvoittavampaan suuntaan, jos vapaaehtoisiin järjestämislupiin perustuvassa järjestelmässä osoittautuisi ongelmia.

Toisen asteen koulutuksen saatavuutta varmistavat koulutusta koskevien lakien järjestämislupia koskevat säännökset, joiden mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön on lupien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä varmistettava koulutuksen riittävä valtakunnallinen ja alueellinen saatavuus. Lukiokoulutuksen järjestämisluvassa määrätään kunnat, joissa koulutusta järjestetään. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa puolestaan määrätään toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää osaamistarpeen mukaisesti tutkintoja ja koulutusta järjestämisluvassa määrätyllä toiminta-alueella. Järjestämislupa velvoittaa järjestäjää järjestämään tarpeen mukaan kyseistä koulutusta, johon lupa on myönnetty. Lainsäädäntö ei mahdollista sitä, että

järjestäjä voisi oma-aloitteisesti lopettaa koulutuksen järjestämisen, vaan ministeriö peruuttaa järjestämisluvan hakemuksesta. Jos esimerkiksi ilmenisi, että lukuisat järjestäjät hakisivat järjestämisluvan peruuttamista, voisi ministeriö reagoida tilanteeseen lainsäädännön muutoksilla ennen lupien peruuttamista.

10) Miten arvioisitte perustuslain kannalta kurinpitoon ja oikeusturvaan liittyviä säännösehdotuksia?

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että valmistelun yhteydessä on käyty läpi eri koulutuslakien kurinpitoa koskevat säännökset ja säännöksiä on yhtenäistetty siltä osin, kuin se on nähty oppivelvollisuuden kannalta välttämättömäksi ja tarpeelliseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että kurinpitoa koskevat säännökset eri koulutuslaeissa ovat pääsääntöisesti saman sisältöiset ja erot johtuvat kyseisen koulutuksen erityispiirteistä, mm. ammatillisessa koulutuksessa opiskelupaikan peruuttamisen mahdollisuus asiakas- ja potilasturvallisuusperusteella tai perusopetuslaissa ns. jälki-istunnon mahdollisuus. Esityksessä ehdotetaan kurinpitosäännöksiä muutettavaksi sen suhteen, että perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa oppivelvollinen voitaisiin erottaa määräaikaisesti enintään kolmeksi kuukaudeksi (nykyisin enintään yhdeksi vuodeksi). Lisäksi säädettäisiin, että oppivelvollisella olisi määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidättämisen aikana velvollisuus edistää opintojaan muissa oppimisympäristöissä kuin oppilaitoksessa ja työpaikalla, ja myös oikeus saada ohjausta tämän velvoitteen täyttämiseksi. Nämä muutokset yhtenäistäisivät oppivelvollisia koskevia kurinpitosäännöksiä perusopetuslaissa säädettyjen kurinpitosäännösten suhteen sekä varmistaisivat sen, että oppivelvollisuuden suorittaminen ei katkeaisi kurinpidolliseen toimeen. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että ehdotetut säännökset ovat perustuslain vaatimusten mukaisia. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetyn opiskeluoikeuden peruuttamisen tulisi olla mahdollista myös oppivelvollisten kohdalla, koska sillä suojataan asiakkaiden, potilaiden ja alaikäisten lasten terveyttä ja turvallisuutta. Peruuttamismahdollisuus koskee vain tiettyjä asetuksella säädettyjä koulutuksia, joten opiskeluoikeuden peruuttamisesta huolimatta oppivelvollisella olisi mahdollisuus jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista useissa muissa koulutuksissa.

Lakiesityksen muutoksenhakua koskevat säännökset noudattavat koulutuslaeissa omaksuttua linjaa oikaisuvaatimuksen käyttöalan sekä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain soveltamisesta säädettävien poikkeuksien (muutoksenhakuaika, asian käsittelyn kiireellisyysvaatimus, valituskielto korkeimpaan hallinto-oikeuteen oikaisuvaatimuksen alaisista päätöksistä) osalta. Samankaltaiset säännökset sisältyvät esimerkiksi ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin (531/2017), joka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

11) Miten arvioisitte perustuslain kannalta henkilötietojen käsittelyä koskevia säännösehdotuksia?

Opetus- ja kulttuuriministeriö viittaa hallituksen esityksessä todettuun. Esityksen useisiin lakiesityksiin sisältyisi henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että henkilötietojen suojaa ja käsittelyä koskeva ehdotettu sääntely on yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen kanssa. Esityksessä käytetään kansallista liikkumavaraa ja tämän käyttöä on perusteltu säännöskohtaisissa perusteluissa. Kansallinen erityissääntely katsottaisiin välttämättömäksi myös riskiperustaisen lähestymistavan näkökulmasta, koska kyse on laajamittaisesta henkilötietojen käsittelystä ja osin arkaluontoisten tietojen käsittelystä, ja siksi on olemassa riski rekisteröidyn kannalta, mikäli yksityiskohtaista sääntelyä ei olisi. Sääntelyn oikeasuhtaisuus on huomioitu säätämällä tiedonsaantioikeus vain välttämättömiin tietoihin ja määrittelemällä erikseen tietoa saavat tahot sekä mahdollisimman täsmällisesti ja tarkkarajaisesti luovutettavat tiedot. Tietovarantoihin ja rekistereihin tallennettavien tietojen osalta kansallinen erityissääntely on välttämätöntä myös rekistereiden käyttötarkoituksen ja tietosisällön yhtenäisyyden vuoksi, jotta yksilöt ja viranomaiset voivat käyttää niitä kattavana kansallisena tietovarantona.

Esityksen arkaluonteisia tietoja koskevissa säännöksissä otettaisiin huomioon tietosuoja-asetuksen vaatimukset erityisten henkilötietojen käsittelystä sekä perustuslakivaliokunnan arkaluonteisia tietoja koskeva tulkintakäytäntö. Henkilön terveydentilaan liittyviä ja vastaavia arkaluonteisia tietoja voitaisiin lakiesityksiin sisältyvien säännösten mukaan luovuttaa vain silloin, kun se on välttämätöntä oppivelvollisuuden suorittamisen mahdollistamiseksi ja opetuksen toteuttamiseksi. Tietojen luovutusmahdollisuus rajoittaisi henkilön yksityisyyden suojaa, mutta toisaalta varmistaisi sivistyksellisten oikeuksien toteutumista, joka esityksessä katsotaan perusteeksi säätää arkaluonteisten tietojen luovutusmahdollisuudesta. Tietojensaantiin oikeutetut tahot ja annettavat tiedot määriteltäisiin mahdollisimman täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö haluaa tarkentaa asiaa vielä oikeusministeriön sivistysvaliokunnalle (18.11.2020) antamaan lausuntoon sisältyneen erään huomion johdosta. Oikeusministeriö lausunnossa todetaan, että perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut, että sääntelyratkaisu, jossa kaikki viranomaiset on määritelty rekisterinpitäjiksi sen sijaan, että niiden tarpeellinen tiedonsaanti olisi varmistettu esimerkiksi tiedon luovutusta ja saamisoikeuksia koskevalla sääntelyllä, poikkeaa tavanomaisesta. Oikeusministeriö pitää lausuntonsa mukaan tärkeänä varmistua siitä, onko ehdotetussa yhteisrekisterinpitoa koskevassa säännöksessä huomioitu riittävästi viranomaisten toimivaltuuksia ja tiedonsaantioikeuksia koskevalle sääntelylle asetettavat vaatimukset erityisesti, jos tarkoituksena on luovuttaa salassa pidettäviä tietoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö selventää, että oppivelvollisuusrekisteriin ei sisältyisi salassa pidettäviä tietoja. Tietojensaantioikeus ei perustuisi yhteisrekisterinpitäjyyteen, vaan tiedonsaantioikeuksista säädettäisiin oppivelvollisuuslain 23 §:ssä. Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan viranomaisten toimivaltuuksia ja tiedonsaantia koskeva sääntely vastaa sille asetettuja vaatimuksia.